

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. VŠEOBECNÁ ČASŤ

Návrh zákona o integrovanom systéme ochrany pred radikalizáciou a mobilizáciou k násiliu a o zmene a doplnení niektorých zákonov má za cieľ vytvoriť komplexný, koordinovaný a multidisciplinárny systém ochrany detí a mládežníkov pred radikalizáciou a mobilizáciou k násiliu.

Návrh zákona vychádza z presvedčenia, že ochrana detí a mládežníkov pred násilím, radikalizáciou a mobilizáciou k násiliu, ako aj posilňovanie ich dôvery v demokratické hodnoty, inštitúcie a princípy právneho štátu, predstavujú spoločný záväzok demokratickej spoločnosti. Ide o oblasť, ktorá presahuje rámec jednotlivých politických prístupov a volebných období a musí byť vnímaná ako dlhodobá priorita verejných politík. Schopnosť spoločnosti chrániť deti pred násilím a vytvárať podmienky pre ich aktívne a zodpovedné občianske začlenenie patrí medzi základné predpoklady bezpečnej, súdržnej a odolnej spoločnosti.

Návrh zákona vychádza okrem iného z Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa (oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 104/1991 Zb.), podľa ktorého sa podľa článku 1 za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov, pokiaľ podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje, nedosiahne plnoletosť skôr. Toto vymedzenie rešpektuje možnosť skoršieho nadobudnutia plnoletosti podľa vnútroštátnej právnej úpravy jednotlivých zmluvných štátov Dohovoru a predstavuje medzinárodný štandard ochrany práv dieťaťa, z ktorého návrh zákona vychádza.

V posledných rokoch bezpečnostné a odborné inštitúcie v Európe upozorňujú na rastúci podiel detí a mladých ľudí zapojených do procesov radikalizácie. Podľa údajov Europolu tvorili v roku 2024 takmer jednu tretinu osôb zadržaných pre trestné činy súvisiace s terorizmom maloletí alebo mladí dospelí, pričom najmladší zadržaný páchateľ mal iba 12 rokov.

Zároveň sa preukazuje rastúca úloha online prostredia pri radikalizácii mladých ľudí. Európske inštitúcie a bezpečnostné orgány upozorňujú, že sociálne siete, komunikačné platformy, herné prostredia a odporúčacie algoritmy významne uľahčujú šírenie extrémistického obsahu, oslovovanie zraniteľných detí a ich mobilizáciu k násiliu.

Osobitným rizikom je skutočnosť, že radikalizácia mladých ľudí prebieha čoraz rýchlejšie a vo významnej miere sa presúva do digitálneho priestoru, kde sa prelínajú online a offline vplyvy, a kde sú tradičné ochranné mechanizmy rodiny, školy a komunity často menej účinné. Návrh zákona vychádza z presvedčenia, že rodičia a rodinné prostredie zohrávajú pri ochrane detí pred radikalizáciou a mobilizáciou k násiliu nezastupiteľnú úlohu. Cieľom právnej úpravy preto nie je nahrádzať úlohu rodiny, ale vytvárať podmienky pre spoluprácu s rodičmi, podporu ich rodičovských kompetencií a poskytovanie odbornej pomoci rodinám pri riešení rizikových situácií.

Súčasná právna úprava neobsahuje komplexný systém zameraný na koordinované riešenie prípadov radikalizácie a mobilizácie k násiliu vo vzťahu k deťom a mládežníkom. Pôsobnosti jednotlivých orgánov a inštitúcií sú rozdelené medzi viaceré rezorty bez existencie jednotného koordinačného mechanizmu. Navrhovaná právna úprava preto vytvára integrovaný systém založený na spolupráci subjektov pôsobiacich v oblasti školstva, sociálnoprávnej ochrany detí, zdravotníctva, bezpečnosti, samosprávy a ďalších odborných organizácií.

Návrh zákona upravuje národnú úroveň a regionálnu úroveň koordinácie, zavádza funkciu národného koordinátora a regionálnych koordinátorov, vytvára radu integrovaného systému, regionálne rady a koordinačné skupiny na posudzovanie individuálnych prípadov, kedy dochádza k ohrozeniu dieťaťa alebo jeho okolia. Zároveň upravuje systém akreditácie subjektov poskytujúcich odborné programy zamerané na prevenciu radikalizácie, zmenu násilných postojov a správania a podporu sociálnej reintegrácie detí a mládežníkov.

Samotné prijatie podnetu nezakladá domnienku existencie radikalizácie ani nepredstavuje zásah do práv dotknutej osoby. Účelom odborného posúdenia je odlišiť prípady vyžadujúce koordinovaný postup od podnetov, pri ktorých sa existencia rizika nepotvrdí. Integrovaný systém preto bude pracovať so všetkými prijatými podnetmi, pričom podrobnosti o ich predbežnom vyhodnocovaní, kritériách opodstatnenosti, postupe pri neopodstatnených podnetoch, ich evidencii, odložení a možnosti opätovného otvorenia po zistení nových skutočností budú v metodike.

V prípadoch, ktoré si vzhľadom na svoju povahu vyžadujú špecializované odborné posúdenie, bude možné prizvať na rokovanie rady alebo koordinačnej skupiny ďalších odborníkov alebo zástupcov príslušných subjektov. Kritériá ich prizývania, spôsob posudzovania relevancie ich účasti a pravidiel ich zapojenia budú upravené metodikou ministerstva; relevancia účasti sa bude posudzovať vždy podľa povahy konkrétneho prípadu.

Samostatnou časťou návrhu zákona je úprava ochrany detí v online prostredí. Návrh reaguje na rastúci význam digitálnych technológií a sociálnych sietí pri šírení násilného, extrémistického alebo inak škodlivého obsahu. Zavádzajú sa povinnosti pre poskytovateľov online služieb sociálnych sietí v oblasti overovania veku používateľov a ochrany maloletých používateľov prostredníctvom predvolených bezpečnostných nastavení.

Zvolená veková hranica zároveň zodpovedá stanovisku slovenskej odbornej obce. Dokument „Odporúčania na zdravé používanie obrazkových médií u detí a adolescentov“ (2025), ktorý vznikol konsenzom 14 odborných spoločností a bol podporený Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky, odporúča, aby dieťa nemalo prístup na internet do dovŕšenia 9 rokov veku a aby vlastný smartfón nezískalo skôr ako v 9. roku života, optimálne až po dovŕšení 12 rokov. Navrhovaná veková hranica pre vytvorenie účtu na sociálnej sieti preto predstavuje primerané a odborne podložené riešenie, ktoré zohľadňuje osobitné riziká sociálnych sietí založených na algoritmickom odporúčaní obsahu, interakcii s neznámymi používateľmi a zvýšenom riziku vystavenia škodlivému alebo manipulatívnemu obsahu. Zároveň reflektuje poznatky o psychosociálnom vývine detí a ich schopnosti rozpoznávať online riziká.

Navrhovaná právna úprava vychádza z poznatkov a odporúčaní medzinárodných organizácií vrátane Organizácie spojených národov, Rady Európy, Európskej únie a siete European Radicalisation Awareness Network (RAN), ako aj zo skúseností viacerých európskych štátov pri budovaní systémov prevencie radikalizácie.

Pri koncipovaní systému programov akreditovaných subjektov návrh zákona vychádza z medzinárodne využívaných prístupov k práci s osobami ohrozenými radikalizáciou alebo mobilizáciou k násiliu. Ide najmä o prístupy zamerané na zmenu postojov, presvedčení a ideologických východísk podporujúcich násilie, prístupy zamerané na zmenu správania a ukončenie podpory alebo používania násilia a prístupy zamerané na ukončenie väzieb na násilné alebo radikalizačné skupiny a na vytvorenie alternatívnych sociálnych väzieb.

Medzinárodná odborná prax pritom poukazuje na to, že samotná zmena ideologických presvedčení nemusí byť podmienkou zníženia bezpečnostného rizika. Moderné preventívne programy a intervenčné programy preto kombinujú prácu s postojmi, zmenu správania, posilňovanie ochranných faktorov a sociálnu reintegráciu jednotlivca. Za najúčinnnejšie sa považujú komplexné a vzájomne prepojené programy realizované prostredníctvom psychosociálnych, rodinných, komunitných, vzdelávacích alebo iných odborných intervencií.

Návrh zákona preto zámerne neviaže obsah programov akreditovaných subjektov na konkrétnu odbornú terminológiu alebo metodologickú školu. Takýto prístup umožňuje flexibilne reagovať na vývoj poznatkov v oblasti prevencie radikalizácie a zároveň zodpovedá súčasnému trendu v európskych krajinách, kde dochádza k postupnému prechodu od izolovaných deradikalizačných programov k hybridným modelom kombinujúcim zmenu presvedčení, zmenu správania a sociálnu reintegráciu.

Návrh zákona je založený na preventívnom a podpornom prístupe a nezasahuje do slobody prejavu, presvedčenia alebo politickej participácie, pokiaľ nedochádza k podpore, schvaľovaniu alebo príprave radikalizácie alebo mobilizácie k násiliu.

Návrh zákona tiež výslovne upravuje pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky ako koordinátora ochrany detí pred násilím, vytvorenie podmienok pre efektívnu multidisciplinárnu spoluprácu v oblasti ochrany detí pred násilím na národnej i regionálnej úrovni, zavedenie povinnosti subjektov pôsobiacich v ochrane detí pred násilím zúčastniť sa na multidisciplinárnych stretnutiach zvolávaných koordinátormi ochrany detí pred násilím a výslovné zakotvenie kompetencie ministerstva koordinovať aktivity zamerané na prevenciu násilia na deťoch a násilia páchaného deťmi. Navrhovaná úprava predstavuje úpravu činností, ktoré sú v súčasnosti v oblasti koordinácie ochrany detí pred násilím už vykonávané koordinátormi ochrany detí pred násilím pod Ústredím práce a metodicky riadené Ministerstvo práce v rámci národného projektu financovaného z fondov EÚ od roku 2017. Návrh zákona prináša udržateľnosť činnosti koordinátorov ochrany detí pred násilím, zlepšuje medziodvetvovú spoluprácu v oblasti ochrany detí pred násilím a prispieva k efektívnejšej organizácii multidisciplinárnych stretnutí.

Návrh zákona je predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, zákonmi a s právom Európskej únie.

Návrh zákona má negatívne vplyvy na rozpočet verejnej správy, pozitívny sociálny vplyv a na manželstvo, rodičovstvo a rodinu. Návrh zákona nemá vplyvy na podnikateľské prostredie, vplyv na limit verejných výdavkov, vplyvy na životné prostredie, vplyvy na informatizáciu spoločnosti a vplyvy na služby verejnej správy pre občana.